

مقدمه چاپ سوم

در چاپ [سوم این کتاب]، فصلی را در مورد ادیان قاره امریکا و اقیانوس آرام افزوده‌ام، و با توجه به رویدادهای اخیر دنیا (خیزش‌های نوین اسلام، تحولات چین، گسترش پیوسته مذاهب و فرقه‌های جدید مسیحیت و غیره) به بخشهایی از کتاب با تفصیل بیشتری پرداخته‌ام و آنها را مورد بازنگری قرار داده‌ام. راهنمای اسامی و اصطلاحات شرقی مورد تجدید نظر قرار گرفته و اندکی بسط یافته است و اصلاحات متنوع دیگری نیز در متن لحاظ شده است. از مساعدهای تریل ویلیس¹، کی الکساندر²، و دیگران برای ارائه پیشنهادهایی جهت اصلاح متن سپاسگزارم، و از سینتیا ویلسون³ به خاطر تایپ فصل جدید تشکر می‌کنم. و مانند همیشه خود را مدیون کارکنان مرکز انتشاراتی چارلز اسکریبنرز سانز⁴ می‌دانم که در این راه یاری‌رسان و مشوق من بودند و بخصوص سپاسمند ایدیت پور⁵، هلن مکینیس⁶، و جنیفر کرو⁷ هستم.

نینیان اسمارت
سانتا باربارا، کالیفرنیا
تابستان 1983

مقدمه چاپ دوم

چاپ دوم تغییر عمده‌ای را در برمی‌گیرد که شامل افزودن فصلی در مورد ادیان آفریقایی می‌شود. همچنین فرصت را غنیمت شمرده‌ام تا بخشهای بخصوصی را مورد بازبینی قرار دهم و برخی اشتباهات را تصحیح نمایم. از بسیاری از دوستان و همفکرانی که نظریات اصلاحی و توصیه‌های خود را در مورد این اثر ارائه نموده‌اند سپاسگزارم.

نینیان اسمارت
لنکستر، چهارم ژوئیه 1975

1 . Teryl Willis
2 . Kay Alexander
3 . Cynthia Wilson
4 . Charles Scribners Sons
5 . Edith Poor
6 . Helen McInnis
7 . Jennifer Crewe

مقدمه چاپ اول

این کتاب تاریخ تجربه دینی بشر است. برای دستیابی به تجلیات متعدد آن تجربه، آگاهی از سرشت دین ضروری است. بنابراین، کتاب را با گزارشی از جنبه‌های اصلی دین و انواع عمده‌باورهای دینی که در تاریخ جهان یافت شده، آغاز نموده‌ام.

از آنجاکه مکتبهای مارکسیسم و اومانیسم در زمینه‌های بخصوصی به رقابت با دین برخاسته‌اند، آنها را در این تصویرپردازی از ادیان بشر ترسیم نموده‌ام، و با ارائه پژوهشهایی در مورضعیت کنونی و آینده دین سخن خود را به پایان رسانده‌ام، اما بخش عمده آنچه به رشته تحریر در آورده‌ام درباره ادیان عمده دنیاست. کوشیده‌ام تا تاریخ ادیان را بدون مطرح ساختن بی‌دلیل اصطلاحات تخصصی بیان نمایم، بدان امید که خواننده در دنبال کردن بحث با مشکلی مواجه نگردد، اما پیشنهادهایی نیز برای مطالعه بیشتر و تکمیلی برای کسانی که مایلند از این کتاب برای هدفهای آموزشی در کالجها و دانشگاهها بهره‌گیرند، گنجانده‌ام. از مساعدت ناشران باید قدردانی نمایم و بیش از همه مدیون محبتهای خانم دوروتی دوفی هستم که به نحو چشمگیری بردبار بوده و با ژرفنگری خویش مرا از خطاها و ابهامات باز داشته است.

نینیان اسمارت
دانشگاه لنکستر
انگلستان
تابستان 1968

مقدمه مترجم

تاریخ ادیان مملو از تجربه‌های دینی است که مبنای سنتها و عقاید دینی محسوب می‌گردد و ساختار حیات دینی بشر را تشکیل می‌دهد. این تجربه‌ها در عین بساطت از پیچیدگیهای درونی برخوردار بوده و رمز و رازهای ویژه خود را داشته است. تبیین امر قدسی و کنکاش در یافتن درونمایه‌های دین با نگاهی علمی مستلزم تحقیقی جذاب و پردامنه است که در پدیدارشناسی دین و تحلیل رویدادهای نفسانی و تجربه‌های دینی تحقق می‌یابد. در میان دین‌شناسان برجسته‌ای که به تحقیق و پژوهش در این زمینه پرداخته‌اند، نام نینیان اسمارت نامی آشناست. این محقق و نویسنده توانمند ادیان در ششم ماه مه 1926 در کمبریج انگلستان در خانواده‌ای اسکاتلندی به دنیا آمد؛ در آکادمی گلاسگو و در کالج کوپین در آکسفورد به تحصیل پرداخت؛ به دنبال فعالیت‌های علمی و پژوهشی در دانشگاههای ییل در لندن و بنارس در هند و بیرمنگام، در سال 1967 استاد بنیانگذار تحقیقات دینی در دانشگاه لنکستر گردید. در 1976 به دانشگاه کالیفرنیا در سنتا باربارا و از آن هنگام به بعد با این دو دانشگاه همکاری نمود. مرکز تحقیقات دینی که وی در دانشگاه

لنکستر تأسیس کرد نهادی بسیار با اهمیت بود. کارشناسان ادیان و مذاهب بسیاری اعم از کارشناسان دینی بودایی، هندو، مسلمان، یهودی، مسیحی و چینی و نمایندگان فرقه‌های مذهبی در کنار جامعه‌شناسان، مردم‌شناسان و فلاسفه در این مرکز عضویت و فعالیت داشتند.

او در دانشگاه‌های اروپا، آفریقا، آسیا، و استرالیا سخنرانی‌هایی ایراد کرد و از پیشگامان حوزه تحقیقات دینی بود و قلبها و اندیشه‌ها را به سوی گوهر ناشناخته سنتها و عقاید دینی سوق داد. اسمارت به عنوان مؤلفی پرمایه، رویکردی علمی نسبت به دین را در بریتانیا و ایالات متحده ارائه کرد. خدمات او شامل تاریخ، فلسفه، مردم‌شناسی، و جامعه‌شناسی می‌گردد. وی در واقع یکی از برجسته‌ترین معماران مدرن دین‌شناسی بود. او بویژه به ادیان شرقی علاقه‌مند بود و شباهتها و تفاوت‌های ادیان شرقی و غربی را خاطر نشان نمود. بیشتر پژوهش‌هایش نحوه دسترسی به انواع تجربه‌های بشری را نشان می‌دهد. وی با ظرافت و شیوایی زایدالوصفی دست به قلم می‌برد. برخی از آثارش، مانند کتابچه مائو، سطحی و زودگذرند؛ ولی آثار دیگرش، همچون تحقیق جامع ادیان جهان، که در 1989 منتشر گردید، از دانشی سرشار و پژوهشی سترگ برخوردارند که با درکی عمیق از دین و بردباری قابل تحسینی نگاشته شده‌اند. اسمارت در حیات علمی ارزشمند خویش 35 کتاب و بیش از 250 مقاله در زمینه ادیان نگاشت. این محقق دین‌شناس در بیست و نهم ژانویه 2001، در 73 سالگی، در لنکستر انگلستان در گذشت.

اما در تجربه دینی بشر، که کتاب حاضر ترجمه جلد اول آن است، نینیان اسمارت ادیان اصلی جهان را در چهارچوبی منسجم مبتنی بر پارادایم خویش، یعنی شش بعد دین تبیین می‌نماید. وی در این کتاب تاریخ ادیان را بدون ورود نابجا در پیچیدگی‌های مربوط به نحوه ارتباط سنت‌های دینی با تجربه بشری تشریح می‌کند. آنچه در این مجلد بدان پرداخته شده روایت تجربه‌ها و رویدادهای دینی در تاریخ بشر در دوره‌های ما قبل تاریخ و ادیان ابتدایی و آفریقایی، و نیز ادیان هند و خاور دور و نزدیک است. در ترجمه این اثر تلاش شده تا حد ممکن امانت در گفتار و مقصود مؤلف رعایت گردد و روایی کلام نویسنده محترم در قالب‌های زبان فارسی دچار تنگناهای زبانی نگردد. در استخراج اصطلاحات و اعلام خاص نیز از منابع معتبر بهره گرفته شده است. امید است اساتید و صاحب‌نظران محترم ادیان و نیز دانشجویان این رشته تحصیلی بر حقیر منت نهاده، نظریات ریزبینانه خویش را اعلام فرمایند. در پایان از مدیر گروه ادیان سازمان سمت، سرکار خانم دکتر صبری، و کارشناس پژوهشی سرکار خانم گودرزی سپاسگزاری می‌کنم. همچنین از ویراستار محترم، سرکار خانم ملک‌دخت قاسمی، که با جدیت و علاقه وافر به ویرایش این کتاب پرداختند تشکر می‌کنم.

مرتضی گودرزی

پنجم خرداد 1383